

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. בת שניה ... בת ארוסה ... בת אנוסה ... לית לה מזוני ... תיקן 1.
- ב. התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות..... 2.
- ג. מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות ...
בין בבית דין בין שלא בבית דין..... 4.
- ד. הלכה כאנשי גליל..... 4.
- ה. אלמנה ... שמין מה שעליה..... 6.
- ו. לברת זל נדוניא ... פורנא ליתמי..... 6.
- ז. אמר למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצין לה מזונות 7.
- הדרן עלך נערה..... 7.
- א. אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה
יוסיף 8
- ב. מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב
לה אלא על מנת לכונסה 8.
- ג. כל הפוחת לבתולה ממאתים ואלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות..... 9.
- ד. תנאי כתובה בכתובה דמי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת..... 9.
- ה. למורדת..... 10.
- ו. ולפוגמת 10.
- ז. לתובעת..... 10.
- ח. ולעוברת על דת..... 11.

דף נד.

א. בת שניה ... בת ארוסה ... בת אנוסה ... לית לה מזוני
... תיקן

הלכות הדרה היומי

מסכת כתובות

כל בת¹ שאין לאמה כתובה מבעלה ולא תנאי כתובה אינה נזונת מנכסי המת. ולפיכך מי שנשא שנייה והיתה לו בת עמה כיון שקי"ל שאין לשנייה כתובה והוא הדין תנאי כתובה. וכן אם אנס נערה שנתחייב לה קנס מן התורה חמישים כסף ונשאה אחר כך, וקי"ל שאין לה כתובה ממנו שיצא כסף קנסה בכתובתה ואין לה עוד כתובה אחרת ממנו והוא הדין תנאי כתובה. וכן בת ארוסתו, שבא על ארוסתו וילדה לו בת בעודה ארוסה² ואחר כך נשאה³ ומת, אין לבת מזונות, שבעודה ארוסה לא היה לאמה תנאי כתובה. וכל אלו אינן ניזונות מנכסי אביהן אחר מותו⁴.

אם תפסה אין מוציאם ממנה⁵. וי"א⁶ בנכסים מועטים אין מוציאן ממנה, אבל בנכסים מרובים אין להן זכות אלא מזונות דבר יום ביומו⁷, לכן מוציאן ממנה, ואחר שמוציאן אפשר שאין להן כלל.

ודוקא אחרי מותו, אבל בחיים הרי הן כשאר בנים ובנות שחייב האב לפרנסם מתקנת חכמים עד שש שנים⁸.

ב. התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות

כבר התבאר לעיל דף נב: שנתאלמנה⁹ האשה חייבים היורשים לזונה כל ימי משך אלמנותיה אפילו בלא שבועה, אם נשאר נכסים מנכסי אביהם

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קיב ה

² אבל נתעברה קודם שנשאה וילדה אחר שנשאה קרינן בנן נוקבין דיהוי ליכי וכו', ח"מ שם יד, כיון דתקנת בנין נוקבין לא הוי אלא כשיצאו לעולם לפיכך כשנולדו לאחר נשואין כיון שיצאו לאויר העולם כשהיא נשואה קרי בי דתהוין ליכי מינאי ולפ"ז אפי' נתעברה קודם אירוסין וילדה אחר נשואין יש לה מזונות דכיון דאזלינן בתר לידה מקרי שפיר דתהוין ליכי מינאי ודו"ק. אבני מילואים שם ז.

³ כפירש"י והרא"ש והר"ן כתב דה"ה בכתב לה כתובה באירוסין ומת. ב"ש שם יב, אבל אם לא כתב לה ומת בעודה ארוסה פשיטא דלית לבת מזוני ולהכי אפילו תפסה בכה"ג מוציאין מידה. הפלאה בקונט"א שם

⁴ שכיון דעלו בתיקו לית לה, דכל תיקו דממונא חומרי' לתובע וקולא לנתבע. ח"מ שם יג מהרא"ש

⁵ ב"ש שם יא מרי"ז ומובא בסתם בב"י וד"מ

⁶ ש"ג בב"ש שם

⁷ לכאורה קשה דמדינא דש"ס אין הבנות ניזונות אלא מקרקעות ולא שייך תפיסה אלא במטלטלין כמ"ש הרא"ש בפ' הכותב דלא שייך תפיסה בקרקע אם לא בגביות ב"ד, ואי לאחר תקנת הגאונים הא לא שייך בזה נכסים מועטים כדאיתא לקמן סעיף י"ב. וצ"ל דמייירי בתפיסה מחיים דמהני מדינא דש"ס וס"ל כדעת הפוסקים דמהני תפיסה מחיים בכתובה וס"ל דה"ה למזונות הבנות. וצ"ע בזה כיון דאין החיוב מתחיל אלא לאחר מותו א"נ ביחד מטלטלי' אגב קרקע. וצ"ע אי מועיל אם התפיסה הב"ד לה בטעות שלא ידעו אם היא בת ארוסה וכיוצא בה הפלאה קונטרס אחרון שם

⁸ בחייו חייב לזון את בנו עד ששה שנים כמ"ש בס"י ע"א ואחר מותו אין מפרישין מזון בניו כמ"ש שם ולבנות בחייו אינו חייב אלא עד שש ולאחר מותו יש להן מזונות עד שיבגרו או עד ארוסין, ולאלו אין להן אחר מותו.

⁹ שו"ע ונו"כ שם צג ג

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אבל אין חייבים לזונה מנכסיהם¹⁰, שכן הוא תנאי כתובה שתיקנו לה חכמים "דכל ימי מיגר אלמנותה תהא יתבה בביתו ומיתזנא מנכסיו". כלומר שכל ימי אלמנותך דירתך בביתי ותזוני מנכסי. אלא אם תתבעי כתובה¹¹.

אולם מיד שתבעה¹² כתובתה בבית דין מומחה¹³, לא תקנו לה עוד מזונות, אפילו לא פרעוה עדיין, אם פרעוה אח"כ או אז למפרע מיום התביעה אין לה מזונות, שגלתה דעתה שרוצה להנשא, והמזונות תקנו לה בשביל כבודו של בעלה¹⁴ שנפטר¹⁵. אבל אם אין להם לשלם, או שאינן רוצים לשלם יש לה מזונות¹⁶. וי"א¹⁷ שכל שתבעה אין לה מזונות גם אם לא פרעוה.

תבעה מקצת כתובתה י"א¹⁸ שהפסידה מזונותיה. וי"א¹⁹ שלא הפסידה, אלא אם תבעה כל כתובתה.

אבל אם תבעה שלא בבית דין לא הפסידה מזונותיה, ואפילו אם תבעה בבית דין לא הפסידה אלא אם כן תבעה מעצמה, אבל אם תבעה מדוחק שלא נתנו לה מזונות, ולא פרעוה²⁰, או שרמוה ואמרו לה פלוני רוצה לישא אותך²¹, ומחמת זה תבעה כתובתה או כיוצא בזה, לא הפסידה בזה מזונותיה.

¹⁰ באר היטב שם ה

¹¹ בגרושה היא להיפך כ"ז שלא תתבע אין לה מזונות לכ"ע ואם תתבע יש לה מזונות לשיטת הרא"ש אם לא סילק לה אחר התביעה. ב"ש שם ה

¹² שו"ע ונו"כ שם ה

¹³ ב"ש שם יב, וכן משמע ברמב"ם אישות יח א ועיין ט"ז שם ח דודאי אין הכונה מומחים סמוכים דזמן הנמ' אלא בית דין שהמחורו כלומר בית דין מקובל.

¹⁴ ומשעה שתבעה בב"ד ולא חששה לכבודו אבדה מזונותיה. הפלאה שם

¹⁵ רש"י בפ' השולח דף ל"ה ע"א אין לה מזונות ומעמא דגליא דעתה דבעיא לאנסובי ואיהו לא אתנו בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו. ח"מ שם יג

¹⁶ ב"ש שם יג

¹⁷ עיין הפלאה ובית יעקב ופ"ת ז מהקרב"נ

¹⁸ ש"ג והיינו הסברא שהביא הר"ן וכן היא דעת הרא"ה בב"ש שם יא

¹⁹ תוספו' והרא"ש ר"פ אף על פי וברמב"ם

²⁰ שאם נתפרעה אפילו מתוך האונס אין לה מזונות. באר היטב שם יג

²¹ אבל אם תבעה כתובתה בשביל שהיתה יראה שילך היורש חוץ לעיר אבדה מזונותיה רשד"ם חא"ה סי' קפ"א. הרא"ה ששון סי' קצ"ד הרש"ך ח"א סי' קע"ז ע"ש שכתבו דאפילו ברמיה נ"כ לא אמרינן שלא אבדה מזונותיה אלא בתבעה לבד אבל בנכתה לכ"ע הפסידה מזונות ע"ש. וכנה"ג כתב עליהם ולבי מגמגם לחלוק עליהם ע"ש. אשה שתבעה כתובתה בב"ד וכשבאו לגבותה מצאו שכתובתה לא היתה ראויה להגבות בה אף דמגבין לה מנה מאתיים מתנאי ב"ד לא איבדה מזונותיה הרדב"ז ח"א סי' ע' ע"ש. באר היטב שם יד

הלכות הדין היומי

מסכת כתובות

אלמנה שבאה לבית דין לישבע על כתובתה ונשבעה בפני בית דין לא הפסידה בזה מזונותיה ששבעה איננה תביעה²²,

עוה הבעל שמטלטלי הבית יהיה לפרעון כתובתה, כל עוד שלא מכרה היא המטלטלין לא איבדה מזונותיה²³.

ג. מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות ... בין בבית דין בין שלא בבית דין

מכרה כתובתה²⁴ כולה, או משכנה, או שעשתה קרקע המיוחדת²⁵ לכתובתה אפותיקי לאחר כלומר שייחד לו שדה זו לפרעונו, שתהא קרקע זו מיוחדת לו לגביית החוב, או שאמרה לו אם לא אפרעך לזמן פלוני תהא רשאי לירד לקרקע זו, בין שעשתה דברים אלו בפני בי"ד מומחה, בין שלא בפני בית דין²⁶, בין שעשתה בחיי בעלה בין שעשתה לאחר מיתת בעלה, אין לה מזונות מהיורשים²⁷.

ד. הלכה כאנשי גליל

כבר נתבאר לעיל דף נב: שנתאלמנה²⁸ האשה חייבים היורשים לזונה כל ימי משך אלמנותיה אפילו בלא שבועה, אם נשאר נכסים מנכסי אביהם אבל אין חייבים לזונה מנכסיהם²⁹, שכן הוא תנאי כתובה שתיקנו לה

²² בלבוש כתב ששבעה איננה תביעה אלא שרועה להוציא עצמה מן החשד שלא יאמרו צררי אתפסה, או מחלה או נפרעה או כי האי גוונא. ובח"מ טו כתב מהר"ן ששבעה איננה תביעה שנשבעה כדי שלא יפסידו יורשיה כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא ק"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו

²³ באר היטב שם יב מהרמ"ט ח"ב קעז

²⁴ שו"ע ונו"כ שם ח

²⁵ ח"מ שם יט

²⁶ במחבר כתב בין בפני שלשה נאמנים ונתמדה עליו במ"ז וח"מ וב"ש שאפילו עשתה כן שלא בפני עדים דינא הכי ומה דבעי' ג' אינו אלא במוכרת נכסי בעלה ולא במוכרת כתובתה

²⁷ כ"כ הרמב"ם רפ"ח משמע בחייו יש לה מזונות אף על גב במוחלת ס"ל אפי' בחייו אין לה מזונות מוחלת שאני הואיל ומוחלת בעצמה אמרינן דמחלה הכל משא"כ במוכרת חוי כאונס כמ"ש בש"ס לענין כתובת בנין דכרין ב"ש שם יח

²⁸ שו"ע ונו"כ שם צג ג

²⁹ באר היטב שם ה

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

חכמים דכל ימי מיגר אלמנותה תהא יתבה בביתו ומיתזנא מנכסיו. כלומר שכל ימי אלמנותך דירתך בביתי ותזוני מנכסי. אלא אם תתבעי כתובה³⁰.

ולהלן דף קג. יבואר בעזה"ת שכדרך שחייבין במזונות³¹ אלמנה מתקנת חכמים כמו שנתבאר, כך חייבין ליתן לה כסות וכלי תשמיש ומדור לדור בו לפי כבודה³², או יושבת במדור שהיתה בו בחיי בעלה, ואינה צריכה להשתמש עם היורשין בכל הבית מעורב עמהם, שאין זה כבודה, אלא מיחדין לה מדור מיוחד לפי כבודה בבית שדרה בו עם בעלה.

ואפילו אם לא נכתב בכתובה, ואפילו אם צוה בשעת מיתה אל תזון אלמנותי מנכסי אין שומעין לו, שאין בכוחו להפקיע חוב שנשתעבדו נכסיו. ואין היורשים יכולים לפרוע לה כתובתה בעל כרחא כדי לסלקה מהמזונות, אלא היא ניוזנית על כרחם כל זמן שלא תתבע כתובתה. והחוב על כלל היורשים³³.

ואם כן בפירוש בשעת נישואין שלא תזון אלמנתו מנכסיו או אפילו אחר הנישואין חרי מחלה ופטורים, וכן כשהיה מנהג המקום כן, לפיכך יש רשות לכל בית דין לתקן במקום שיכולין היורשין לסלק האלמנה מלזון מנכסי אביהם בכל עת שירצו³⁴, מלבד ג' חדשים ראשונים אם לא תבעה כתובתה³⁵. אולם לא יסלקוה ממדורה וביתה³⁶.

³⁰ בגרושה היא להיפך כ"ז שלא תתבע אין לה מזונות לכ"ע ואם תתבע יש לה מזונות לשיטת הרא"ש אם לא סילק לה אחר התביע. ב"ש שם ה

³¹ שו"ע ונו"כ צד א

³² ונראה אם תובעת כתובה הפסידה כל הני כמו דמפסדת מזונות ב"ש שם א

³³ גם אם חילק נכסיו לבניו וצוה פלוני יקח סך כך ויסתלק מן הירושה והשאר יהיה לבני האחר. בין שמה שהניח להאחר הוא יותר ממה שמגיע לו מחלק ירושתו בין שהוא פחות אעפ"י שהוא בלשון מתנה. האלמנה ניוזנית מנכסי שניהם, הר"ם מטראני ח"ב סימן קע"ו.

³⁴ כ' הריב"ש ותקנה הגונה וראוי היא וזו אחת מן התקנות שהתקינו במקומו ואני בעניותי ראיתי כמה פעמים בבתי דינן במקום יתומים קטנים מגבו להאלמנה הכתובה ופטורה ואיני יודע אם מנהג קבוע הכי הוא מקדמונינו או שאירע להם כדכתב המרדכי הביאו הד"מ כתב וגם אין ראיה ממה שכמה פעמים סלקו היתומים האלמנה דשמא מרצונם נעשה ועוד אטו כולו נשי דינא גמירי דידעי דלא מצי לסלוקינהו שוב מצאתי בשבות יעקב חלק ב' סימן קכ"ד כתב דכן נתפשט המנהג במדינות אלו משמע שמנהג קבוע הוא כדמערך שכן עשו הלכה למעשה בק"ק פראג. בית מאיר שם צג

³⁵ ח"מ ו' וב"ש ז מאירות ח"ב סי' ק והטעם משמע הואיל היא אסורה להנש' מחמתו יש לו מזונות בע"כ לפ"ז ה"ה כל היבא דאסורה מחמתו א"י לתקן לסלקה ולהפסיד לה מזונות ונשמע נמי דנותנים מזונות מיד אפי' תוך ג"ח אף על גב מי שהלך למ"י אין פוסקים לה מזונות תוך ג"ח.

³⁶ וברוך השם שכוונתי לדעת הגדולים ישישי דייני ק"ק פ"פ דמיין ואין לגרש נשי עמינו מבית תענוגיהם כל זמן מיגר אלמנותה בעל כרחא כל כמה שהיא לא תבעה כתוב' בב"ד כי פסק דייני ק"ק הנ"ל יש לו עיקר ויסוד ואין לזוז מדבריהם. בית מאיר שם

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ה. אלמנה ... שמין מה שעליה

אלמנה³⁷ שבאה לגבות כתובתה שמין כל בגדיה בין של חול ובין של שבת ומנכין אותם מכתובתה, דאע"ג שהוא עשאו לה והקנס לה אותם, כי הקנס לה על דעת שתהיה ולא הקנס על דעת דצאת ממנו ולקחתם. ודוקא שמין אותה ומנכין לה ומניחין לה הבגדים בשומא, אבל אינן יכולין לסלקה במעות מן הבגדים, שזה אינו בדין שיפשיטוה ערומה ותלך לה.

בגדים שהכניסה מביתה או בית אביה הרי הם שלה ודאי³⁸

וכל זה דוקא במלבושים וכיוצא בהן, אבל מתנה שנתן לה נוטלת מתנה כל שאינו מלבושים או תכשיטין העשויין להתנאות בהם, אבל מלבושים ותכשיטין שמין לה כמו שנתבאר

אם אחרים נתנו לה בשעת נישואין אפילו מלבושים ותכשיטין הם שלה, וכנכסי מלוג שלה נחשבים הם דמסתמא למתנה גמורה נתנום לה ולא לו.

ו. לברת זל נדוניא ... פורנא ליתמי

הנוטה למות³⁹ שצוה ליתן לאשה ת' זוז לנדוניא ולא פירש אם ליתן מיד או לעת נשואיה אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני בנדונייתא, אין צריכין לתת לה עד שתנשא ותצטרך לכך, משום דנדוניא הוא שם העצם לתכשיטי הבנות, ופירוש דברין הוא תנו כך וכך חפצים במאתים זוז ולתכשיטי בנות, ומשום כך התייקרו או הוזלו הריוח וההפסד הוא ליתומים, ואם מתה בנותים אין ליורשיה כלום, שלא צוה אלא לתת לה בנדונייתא לבשתנשא,

אבל אם אמר תנו מאתים זוז לפלוני לנדונייתה⁴⁰, משמעות לשון זה הוא שיתנו לה מיד⁴¹, שפירוש דבריו שיותן לה מעות מזומן והיא תקח בהם חפצים לתכשיטין, לפיכך צריכין לתת לה מעכשיו ויוקרא וזולא שלה הוא

³⁷ שו"ב נו"כ צט א

³⁸ ח"מ שם א

³⁹ שו"ע חו"מ רנ"ג טז

⁴⁰ שמחלק בשו"ע בין אמר בנדוניא ובין אמר לנדוניא, ודלא כסמ"ע שמחלק בין אם אמר תנו או שלא אמר תנו דאם לא אמר תנו לאו כלום הוא וכמ"ש הרמ"א סעיף ב' דוקא שמזכיר לשון מתנה אבל אם אמר כך וכך לפלוני בנכסי לאו כלום הוא, וא"כ אפילו שתנשא אין צריכין לקיים צוואתו, ובע"כ אמר לשון תנו, קצוה"ח שם וזהסכים על ידו בנתיחה"מ שם יב

⁴¹ עיקר החילוק בין אם אמר תנו מאתים זוז לנדוניא, או הנדוניא שאמר הוא רק כמראה מקום להמקבל ולכך נותנין לה מיד, משא"כ כשאמר חפצים לנדוניא אז אין נותנין לה רק כשתנשא, וכן עיקר.

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואם מתה קודם שתנשא זכו בהם היורשים. ובכל אלו אין חילוק בין שכיב מרע למתנת בריא בקנין, ויש חולקין וסבירא להו שאם אמר ליתן להשיא ומתה לא זכו בהן יורשיה וכן עיקר.

דף נד:

ז. אמר למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות

מי שייחד⁴² קרקע לאשתו בשעת מיתה שתהא ניזונית ממנה בימי מיגר אלמנותה, אם אמר תהא קרקע זו לה למזונות הרי ריבה לה מזונות, ש – למזונות בלמ"ד משמע אם לא יתנו לך היורשים מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי קרקע זו להעדפה, לפיכך אם היה שכר של קרקע זו פחות ממזונותיה הראויים לה, נוטלת שאר מזונותיה משאר הנכסים, ואם היה יותר מהראוי לה נוטלת הכל שהרי ריבה לה.

אבל אם אמר תהא קרקע זו לה במזונותיה בבי"ת משמע שלא יהא לה אלא שכר קרקע זו במזונותיה ולא יותר, לפיכך אין לה אלא פירות אותה קרקע בלבד. והוא שהיתה היא שם בשעת צוואה ושמעה ושתקה, מסתמא הואיל ושתקה קבלה עליה ומחלה השאר, אבל אם לא היתה שם או שהיתה שם ומיחתה, אם אותו הקרקע שייחד לה אינו מספיק למזונותיה אין בכוחו של בעל לגרוע מזונותיה בעל כרחא.

וכן לאחר תקנת הגאונים⁴³ שנוטלת מזונות מן המטלטלים אם אמר יהיו מטלטלים אלו למזונות משמע אם לא יתנו לך היורשים מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי מטלטלים אלו להעדפה, כנוכר

ואם אמר יהיו מטלטלים אלו במזונות משמע שלא יהא לה אלא מטלטלים אלו במזונותיה ולא יותר, לפיכך אין לה אלא מטלטלים אלו שמכיון ששמעה מסתמא מחלה ושתקה,

הדרן עלך נערה

⁴² שו"ע ונו"כ אבהע"ז צג טז

⁴³ ח"מ שם כ חוב"ש כו

הלכות הדרה היומי

מסכת כתובות

א. אף על פי שאמרו בתוליה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף

צריך⁴⁴ לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואחר כך יהיה מותר באשתו, וכמה הוא כותב לה, אם היתה בתולה אין כותבין לה פחות ממאתים דינרים, ואם בעולה אין כותבין לה פחות ממאה דינרים, וזה הוא הנקרא עיקר כתובה, ואם רצה להוסיף לה אפילו כבר זהב מוסיף, ודין התוספת ודין העיקר אחד הוא לרוב הדברים, כדלקמן לפיכך כל מקום שנאמר בו כתובה סתם הוא העיקר והתוספת כאחד, אולם יש⁴⁵ דברים שדינו של תוספת בהם כעיקר הכתובה, ויש דברים שהוא חלוק בהם מעיקר הכתובה, וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה.

ואין⁴⁶ צריך לפרש עיקר הכתובה בפני עצמה והתוספת בפני עצמו, אלא כולל הכל ביחד⁴⁷, אם רצה ויש חולקים, וסוברים שצריך לכתוב הכתובה כמנהג המדינה בפני עצמה, והתוספת בפני עצמו, וכן נוהגין.

אם יש משפחה שכולן נוהגים בתוספת, אין צריך לכתוב כל אחד בפני עצמו.

ב. מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתוליה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה

המארס⁴⁸ את האשה וכתב לה כתובה ולא נכנסה לחופה, עדיין ארוסה היא ואינה נשואה, שאין כתובה עושה נישואין. ואם מת או גירשה גובה עיקר כתובתה מבני חרי הואיל וכתב לה, ואע"ג שכתב לה שטר כתובה, כיון שבלא כתיבה לא היה לה כתובה כלל, אין הכתיבה עושה אותו שטר מעליא

⁴⁴ לשון הרמב"ם הלכות אישות פרק י הלכה ז

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם סו ז

⁴⁶ רמ"א שם

⁴⁷ כלומר שכותב ויהיבנ' ליכי מוהר בתוליכי סך פלוני אף על גב דאיכ' למיחש לכיסופה שלזו כותבין מוהר מועט ולזו כותבין מוהר מרובה. ח"מ שם כט

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם נה ו

הלכות הדין היומי

מסכת כתובות

לגבות ממשעבדי⁴⁹, אלא מהני הכתיבה שתגבה לפחות עיקר כתובה מבני חורי.

אבל תוספת אינה גובה כלל, שלא כתב לה התוספת אלא על מנת לכנסה והרי עדיין לא כינסה. אבל אם אירס אשה ולא כתב לה כתובה ומת או גירשה בעודה ארוסה אין לה כלום ואפילו העיקר, שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתינשא או עד שיכתוב לה בעודה ארוסה, וכן נוהגין אף על גב דיש חולקין⁵⁰.

כתב כתובה למשודכת⁵¹, וחזרו בהם קודם אירוסין, אפילו מנה ומאתים אין לה, שלא כתב לה אלא ע"מ לקדשה ולכנסה.

ג. כל הפוחת לכתולה ממאתים ולאמנה ממנה הרי זו בעילת זנות

כבר התבאר לעיך דף נא. שכל הפוחת⁵² משיעור כתובת בתולה מאתים ולאמנה מנה הרי זה בעילתו בעילת זנות, שעובר על דברי חכמים שתקנו זה כדי שלא תהא קלה כו'. ואין הבדל אם כתב לה הכל, והיא כתבה לו אחר כך התקבלתי ממך הכתובה או מקצת, שאז מדינא אין לה עליו אלא מה שנשאר חייב לה ופטור מהשאר לדעת קצת פוסקים, שפשיטא שבעילתו בעילת זנות שהרי אין לה אצלו שאר כתובה, אלא אפילו התנה בשעת הקידושין שלא יהא לה כתובה ממנו או שפיחת לה משיעוריה, אף על פי שבזה תנאו בטל ויש לה עליו כתובה משלם מתנאי בית דין שעשאו חיזוק לדבריהם ובטלו התנאי, אפילו הכי בעילתו בעילת זנות כיון שהיא סבורה שאין לה ולא סמכה דעתה.

ד. תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת

⁴⁹ אבל הרא"ש פ' אף על פי חולק ע"ז וס"ל לענין מנה מאתים שטר גמור הוא וגובה ממשעבדים ות"כ אפילו אם כתב לה לית לה מן הארוסין בין אם נתאלמנה ובין אם נתגרשה. ב"ש שם יב
⁵⁰ וסוברים דארוסה יש לה כתובה. וכן בתו' ר"פ ארוסה ד"ה ושומרת יבם שדעת ר"ח הוא כן ומהתימא שלא הוזכר בסור וב"י כאן. שי למורה שם ועיין כנה"ג דף פ"ט ע"א סעיף כ"ב אם תפסה הארוסה אי מוציאין מידה או לא ע"ש. מתה הארוסה ויורשיה מוחזקים. או יקברנה הארוס ויטול מה שבידם או יקברוהם הם וישאר בידם כדי כתובה, הר"מ מטראני ח"ב סי' קכ"א באר היטב שם יא
⁵¹ ח"מ שם יט מהריב"ש
⁵² שו"ע ונו"כ סו ט

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

כל המוכרת⁵³ או מוחלת כתובתה סתם, מכרה או מחלה כולה התוספת עם העיקר, שהכל בכלל שם כתובה סתם ואין לה מוזנות.

ה. למורדת

אשה⁵⁴ שמנעה בעלה מתשמיש המטה היא נקראת מורדת, אמרו ז"ל בתחלה שואלין אותה מפני מה מרדה, אם אמרה מאסתיהו ושנאתיו ולא אוכל להבעל לו מדעתי, אם רצה הבעל לגרשה אין לה כתובה כלל, ובכלל זה תוספת כתובה.

ו. ולפוגמת

פוגמת⁵⁵ כתובתה חייבת שבועה כדי ליטול את יתרת הכתובה ובכלל זה גם התוספת, כיצד, כגון שהיתה כתובתה אלף זוז והוא אומר קבלת כל כתובתיך והיא אומרת לא קבלתי אלא כך וכך, אפילו יש לה עדים כמה קבלה, לא תיפרע אלא בשבועה.

ז. לתובעת

לא תקנו⁵⁶ חכמים זכרונם לברכה מוזנות לאלמנה מן היתומין, אלא כדי שתהא נפרעת עיקר כתובתה ותוספת, וכל זמן שלא נפרעת עיקר כתובתה דהיינו מנה או מאתים וגם תוספת כתובתה או אפילו מקצת של העיקר או התוספת יש לה מוזנות, לפיכך אם תבעה נדונייתא⁵⁷ ונפרעה ממנה, ושיירה עיקר הכתובה או התוספת או מקצת של אחד מהן לא הפסידה המוזנות.

⁵³ שו"ע ונו"כ שם צג י

⁵⁴ שו"ע ונו"כ עז ב

⁵⁵ שו"ע ונו"כ שם צו ז

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם צג יא יב

⁵⁷ הגה ר"פ ט"ו ה"א מבואר במגיד לרמב"ם נדוניא אינו בכלל לשון כתובה ולא דמי לדין כתובה וכן משמע מהרא"ש ר"פ אף על פי ובפ' הנושא ולרמב"ן דין נדוניא כדין כתובה כשאין בעין ובאתה לנכות מחמת שיעבוד הכתובה כמ"ש במגיד שם ובהר"ן פרק אף על פי וכן דעת הרא"ה ולריב"ש סי' קמ"ט סבירא ליה לרמב"ם גם כן כשיטה זו ולרשב"א אין הדין הנדוניא כדין הכתובה אלא בלשון כתובה נכלל גם הנדוניא כגון מוכרת כתובת הנדוניא או מוחלת סתם נכלל במכיר או במחילה גם הנדוניא, נמצא אם מחלה או מכרה לרוב הפוסקים גם הנדוניא בכלל ותימא על מהרי"ו דפסק דלא הפסידה הנדוניא ולקמן סי' ק"ה הביא דבריו בהג"ה, ולענין מוזנות לרמב"ן והרא"ה אם לא מחלה הנדוניא אוכלת בשביל הנדוניא וכ"כ הב"י בשם תשובת הרשב"א. ב"ש שם כא

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אבל אם תבעה עיקר או תוספת בלבד, ולא תבעה נדונייתא, אפילו נדונייתא מאה מנה הפסידה מזונות, לפיכך אם תבעה כתובתה סתם הפסידה ג"כ מזונות, שסתם כתובה אין משמעותא אלא עיקר ותוספת.

ח. ולעוברת על דת

אלו⁵⁸ יוצאות בלא כתובה העוברת על דת, פירוש המעבירה את בעלה על דת משה ויהודית. ואיזו היא דת משה, מאכילתו דברים שאינן מעושרים וכל שכן אחד מכל שאר האיסורין, איזה היא דת יהודית⁵⁹, הוא מנהג צניעות שנהגו בו בנות ישראל, ואם עברה על אחת מהן עברה על דת יהודית ויוצאה בלא כתובה.

אלו אין להן לא עיקר כתובה דהיינו מנה ומאתים ולא תנאי כתובה ולא תוספת, אבל תטול מה שהכניסה לו והוא בעין בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג.

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שם קטו א

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ד